

بررسی ارتباط آگاهی مادران مراجعه کننده به مراکز بهداشتی درمانی شهر خوی با عملکردشان در مورد وضعیت تغذیه کودکان زیر سه سال

فاطمه صفر علیزاده^۱، حمیده پرتو اعظم^۲، رقیه صدیقی^۳

تاریخ دریافت: ۸۸/۲/۲ تاریخ پذیرش: ۸۸/۴/۲۰

چکیده

پیش زمینه و هدف: بحران سوء تغذیه در دوران خردسالی که طبق آمار سال ۲۰۰۸، ۵۰ درصد مرگ و میر کودکان زیر پنج سال بوده است که در ایران متوسط سوء تغذیه کم تر از ۵ درصد می باشد این مطالعه به منظور بررسی ارتباط آگاهی مادران مراجعه کننده به مراکز بهداشتی درمانی شهر خوی با عملکرد خودشان در مورد وضعیت تغذیه کودکان زیر سه سال انجام گرفته است.

مواد و روش ها: این پژوهش از نوع توصیفی - همبستگی و تک مرحله ای می باشد و جامعه پژوهش را ۷۰ مادر دارای فرزندان زیر سه سال تشکیل می دهد. ابزار گردآوری داده ها پرسش نامه بوده و از آمار توصیفی و استنباطی جهت تجزیه و تحلیل داده ها استفاده شد.

یافته ها: براساس یافته های پژوهش ۵۰ درصد مادران سطح آگاهی متوسط داشتند و ۸۱/۴ درصد مادران کودکانشان را با شیر مادر تغذیه می کردند. در رابطه با ارتباط عملکرد مادران با وضعیت تغذیه کودکانشان ۵۷/۲ درصد بوده که از عملکرد متوسطی برخوردار بودند. پس بین دو متغیر آگاهی و عملکرد واحدهای مورد پژوهش ارتباط معنی دار آماری وجود دارد ($P = 0/01$).

بحث و نتیجه گیری: یافته های این پژوهش می تواند مورد توجه پرستاران قرار گیرد تا با ایفای نقش آموزشی خود گامی مهم در افزایش سطح آگاهی مادران بردارند.

کلید واژه ها: آگاهی، عملکرد، مادران، وضعیت تغذیه کودکان

فصلنامه دانشکده پرستاری و مامایی ارومیه، دوره هفتم، شماره سوم، ص ۱۵۶-۱۵۲، پاییز ۱۳۸۸

آدرس مکاتبه: خوی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوی، تلفن: ۰۹۱۴۳۶۳۷۰۹۵

Email: Tsparham@gmail.com

^۱ کارشناس ارشد پرستاری، عضو هیئت علمی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوی (نویسنده مسئول)

^۲ کارشناس ارشد پرستاری، عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوی

^۳ کارشناس ارشد پرستاری، عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوی

مقدمه

در این میان پرستاران باید به این نکته توجه نمایند که آنچه کودک و مراقبین وی از جمله مادر می‌تواند انجام دهد بیش از آن چیزی است که تصور می‌کنند و بالا بردن سطح آگاهی و عملکرد آنان و تشویق به شرکت جهت بالا بردن آگاهی از اهداف آموزش می‌باشد (۹).

مواد و روش‌ها

این پژوهش یک مطالعه توصیفی همبستگی است که به منظور تعیین ارتباط آگاهی مادران مراجعه کننده به مراکز بهداشتی درمانی شهر خوی با عملکرد خودشان در مورد وضعیت تغذیه کودکان زیر سه سال می‌باشد. جامعه پژوهش را کلیه مادران مراجعه کننده به مراکز بهداشتی درمانی شهر خوی که دارای فرزند زیر سه سال بودند و به دلایل گوناگون به مراکز بهداشتی درمانی مراجعه کرده بودند، تشکیل می‌دهد که از بین جامعه پژوهش ۷۰ نفر از مادران دارای کودک زیر سه سال که مشخصات واحدهای مورد پژوهش را داشتند به صورت سرشماری به عنوان نمونه انتخاب شدند.

واحدهای مورد پژوهش دارای حداقل یک فرزند زیر سه سال و سالم از نظر جسمی و روانی و مادر حقیقی فرزند بودند، همچنین دارای سواد خواندن و نوشتن بودند و جزء مشاغل گروه پزشکی نبودند و کودکانشان به مهد کودک و کودکستان نمی‌رفت. در این پژوهش در مرحله اول از بین کلیه مراکز بهداشتی درمانی شهر خوی پنج مرکز بهداشتی درمانی به صورت تصادفی ساده و از طریق قرعه‌کشی انتخاب شدند و به منظور تعیین حجم نمونه با توجه به تعداد نمونه‌ها در هر مرکز و با استفاده از فرمول تعیین حجم نمونه^۱، نمونه‌ها به تعداد ۷۰ نفر (به‌طور سرشماری) انتخاب شدند. محیط پژوهش شامل کلیه مراکز بهداشتی درمانی

پذیرش این واقعیت که کودکان آینده سازان ملت‌ها هستند، سبب شده است تا تدابیر مختلفی در جهت کاهش مرگ و میر و افزایش سطح سلامت این گروه از افراد جامعه طرح‌ریزی شود (۱)، با این وجود مصائبی نظیر جنگ و محرومیت و بهره‌کشی، سوء استفاده‌های غیر انسانی و بیماری‌های مختلف نظیر سیاه سرفه، اسهال، ذات‌الریه و همچنین سوء تغذیه، رشد و تکامل کودکان را بیش از سایر گروه‌های اجتماع مورد تهدید قرار می‌دهند (۲).

کم توجهی در حفظ و تامین سلامت کودکان ضایعه‌ای جبران ناپذیر است. کودکی که امروز به غذا و بهداشت کافی دسترسی نداشته باشد، در آینده موجودی ناتوان از نظر جسمی و ذهنی و فردی عقب مانده خواهد بود (۳). بنابراین بدلیل آسیب پذیر بودن این گروه در جامعه، مراقبت‌های بهداشتی از آنان به‌ویژه در سال‌های اول زندگی حائز اهمیت است (۴). غذای کافی مهم‌ترین شرط لازم برای رشد است. با این که تغذیه در تمام دوران کودکی مهم است، ولی در طی پنج سال اول حیات کودک، به‌خصوص در ۳ سال اول که رشد سریع بوده و برای دریافت غذا کاملاً وابسته به مادر و خانواده است، امری حیاتی تر می‌باشد (۵).

اندازه‌گیری رشد جسمی جهت بررسی وضعیت سلامتی کودکان بسیار مهم است این پارامترها برای قضاوت در مورد وضعیت تغذیه‌ای کودک ضروری است (۶).

در آستانه قرن بیست و یکم سالانه بیش از هشت میلیون کودک به علت مشکلاتی که سال‌ها پیش در بخش‌هایی از جهان از میان رفته است، جان خود را از دست می‌دهند. اسهال، بیماری‌های قلبی، عفونت‌های ریوی و سوء تغذیه، کودکان زیر پنج سال کشورهای فقیر را تهدید می‌کند (۷).

در قرن اخیر به جای درمان کودک به مسئله پیشگیری از بیماری‌ها و ارتقاء سطح سلامتی که با افزایش آگاهی مادران میسر می‌شود، پرداخته است (۸).

$$n = \frac{s^2 \cdot z^2}{d^2}$$

بودند. و در رابطه با نوع عملکرد مادران یافته‌ها نشان می‌دهد که حداکثر (۵۷/۲ درصد) واحدهای مورد پژوهش از میزان عملکرد متوسط در مورد وضعیت تغذیه کودکان برخوردار بودند. یافته نهایی در رابطه با توزیع فراوانی مطلق و نسبی واحدهای مورد پژوهش بر حسب امتیازات آگاهی مادران در ارتباط با عملکرد خودشان در مورد وضعیت تغذیه کودکان زیر سه سال می‌باشد که نتیجه آزمون، ارتباط معنی‌دار آماری را بین امتیازات نشان داد (P = ۰/۰۱).

جدول شماره (۱) توزیع فراوانی مطلق و نسبی واحدهای

مورد پژوهش در مورد میزان آگاهی مادران در مورد وضعیت تغذیه کودکان زیر سه سال در مراکز بهداشتی درمانی شهر خوی

درصد	تعداد	فراوانی میزان آگاهی مادران
۴/۳	۳	ضعیف (۰-۷)
۵۰/۰	۳۵	متوسط (۸-۱۴)
۴۵/۷	۳۲	خوب (۱۵-۲۲)
۱۰۰	۷۰	جمع

جدول شماره (۲) توزیع فراوانی مطلق و نسبی میزان

عملکرد مادران در مورد وضعیت تغذیه کودکان زیر سه سال در

مراکز بهداشتی درمانی شهر خوی

درصد	تعداد	فراوانی میزان عملکرد مادران
۱/۴	۱	ضعیف (۰-۷)
۵۷/۲	۴۰	متوسط (۸-۱۴)
۴۱/۴	۲۹	خوب (۱۵-۲۱)
۱۰۰	۷۰	جمع

شهر خوی که تابع وزارت بهداشت و درمان هستند، می‌باشد. ابزار گردآوری داده‌ها استفاده از پرسش‌نامه بوده که شامل سه بخش، بخش اول مربوط به مشخصات دموگرافیک و بخش دوم به میزان آگاهی واحدهای مورد پژوهش و بخش سوم مربوط به نوع عملکرد واحدهای مورد پژوهش بود.

جهت تعیین اعتبار علمی^۱ از روش اعتبار محتوی استفاده شده است و جهت کسب اعتماد علمی از فرمول (۲۱) - کودریچاردسون^۲ استفاده شده است. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از جداول توزیع فراوانی و پی‌رسون و نرم افزار spss استفاده شد.

یافته‌ها

براساس یافته‌های پژوهش حداکثر واحدهای مورد پژوهش (۵۱/۴ درصد) در گروه سنی ۲۴ سال و کم‌تر و حداقل واحدهای مورد پژوهش (۱۷/۲ درصد) در گروه سنی ۳۰ سال و بیشتر بوده‌اند. در ارتباط با تحصیلات واحدهای مورد پژوهش (۴۵/۷ درصد) دارای تحصیلات زیر دیپلم و حداقل واحدهای مورد پژوهش (۱۱/۴ درصد) دارای تحصیلات ابتدایی هستند. و حداکثر واحدهای مورد پژوهش (۸۵/۷ درصد) خانه‌دار و حداقل آنان (۱۴/۳ درصد) کار خارج منزل داشتند. در ارتباط با نوع شیر تغذیه شده به کودکان زیر سه سال، حداکثر واحدهای مورد پژوهش (۸۱/۴ درصد) کودکانشان را با شیر مادر تغذیه می‌کردند و حداقل آنان (۸/۶ درصد) کودکانشان را با شیر مخلوط تغذیه می‌کردند.

یافته‌های دیگر در رابطه با میزان آگاهی مادران می‌باشد که امتیازات کسب شده حداکثر (۵۰ درصد) واحدهای مورد پژوهش از میزان آگاهی متوسط در مورد وضعیت تغذیه کودکان برخوردار

^۱ content validity.

$$^2 y_{21} = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\bar{x}(n-\bar{x})}{n.s^2} \right]$$

جدول شماره (۳) توزیع فراوانی مطلق و نسبی عملکرد مادران مورد پژوهش بر حسب آگاهی آنان در مورد وضعیت تغذیه کودکان زیر سه

سال در مراکز بهداشتی درمانی شهر خوی

نتیجه آزمون	جمع		خوب		متوسط		ضعیف		عملکرد فراوانی آگاهی
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
$T=0/3$	۲۸/۶	۲۰	۱۲/۵	۱	۲۰/۶	۷	۴۲/۹	۱۲	ضعیف
$P=0/01$	۵۰/۰	۳۵	۶۲/۵	۵	۵۲/۹	۱۸	۴۲/۹	۱۲	متوسط
	۲۱/۴	۱۵	۲۵/۰	۲	۲۶/۵	۹	۱۴/۲	۴	خوب
	۱۰۰	۷۰	۱۰۰	۸	۱۰۰	۳۴	۱۰۰	۲۸	جمع

بحث و نتیجه گیری

کودکان ضروری می باشد، در واقع مردم برای این که آماده شناخت و عمل کردن به شیوه های درست زندگی جهت حفظ سلامتی و اجتناب از بیماری باشند نیاز به شکل دادن رفتار دارند و آموزش مناسب برای تامین اینگونه رفتارها لازم می باشد لذا یافته های این پژوهش می تواند مورد توجه پرستاران قرار گیرد پرستاران در هر محل و یا سازمانی که مشغول بکار می باشند و با هر تخصص و درجه تحصیلی نقش مهمی را به عهده دارند و می توانند با ایفای نقش آموزش خود گامی مهم جهت ارتقاء آگاهی و عملکرد مادران جهت پیشگیری از سوء تغذیه کودکان و حفظ و ارتقاء سلامت افراد داشته باشند.

تقدیر و تشکر

بدینوسیله از کلیه همکارانی که در این پژوهش ما را یاری نمودند صمیمانه تشکر و قدردانی می شود.

References:

۱. ایلدر آبادی ا. درسنامه پرستاری بهداشت جامعه، تهران. ناشر جامعه نگر، ۱۳۸۲، صفحات ۱۵-۱۰.
2. Grant GP. The state of the world children. New York: UNICEF; 1994. P.231-3.
۳. حسینی ا. تأثیر طرح مدون تغذیه نیمروزی بر شاخص های کودکان نوپا در شهر تهران سال ۱۳۷۸، پایان نامه، کارشناسی ارشد پرستاری، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۹، صفحات ۱۹-۴.

نتایج پژوهش بیان گر آن است که بین دو متغیر آگاهی و عملکرد واحدهای مورد پژوهش ارتباط معنی دار آماری وجود دارد. تونز (۱۳۷۸) معتقد است که ارتقاء سطح آگاهی باعث بهبود سطح عملکرد افراد مورد نظر می شود (۱۰). همچنین کاراندیش و سخنرانی (۱۳۷۶) می نویسد: هدف نهایی از آموزش بهداشت ایجاد رفتارهای صحیح بهداشتی در جهت حفظ، ارتقاء و بازسازی سلامت می باشد. آگاهی باید به عملکرد و رفتارهای بهداشتی تبدیل شود (۱۱).

به عبارت دیگر آگاهی از یک مطلب تنها برای یادگیری کافی نیست بلکه برای کسب اطلاع از میزان یادگیری فرد باید به رفتارهای قابل مشاهده و یا به اصطلاح دقیق تر به عملکرد وی نیز توجه کنیم. با توجه به یافته های این پژوهش به نظر می رسد یک اقدام عمومی جهت ارتقاء سطح آگاهی مادران از سوء تغذیه

۴. پارک جی ای. درسنامه پزشکی پیشگیری اجتماعی، ترجمه شجاعی تهرانی ح، جلد دوم، رشت، انتشارات دانشگاه علوم پزشکی گیلان، ۱۳۷۸، صفحات ۸۱-۹۴.
۵. شانتی گ. راهنمای کاربری برای تغذیه و مراقبت کودک، ترجمه مظفری. تهران، انتشارات اسباب، ۱۳۸۰، صفحات ۳۲-۲۷.
6. Harbin R. Child healthcare. Philadelphia: Lippincott Co; 1998. P.241-55.

۱۰. تونز و تیلنوردوس. آموزش بهداشت کارائی و اثربخشی آن، ترجمه فرزبان پور ف. تهران، نشر نیکان، ۱۳۷۸، صفحات ۱۱۰-۱۴.
۱۱. کاراندیش م. نکات مهم و شایع ترینها در بهداشت. تهران، ۱۳۷۵، صفحات ۹۷-۱۱۵.
۷. احسانیف پ. کودک بیمار. تهران، انتشارات نوردانش، ۱۳۷۹، صفحات ۹۶-۱۱۴.
8. Walley L, Long D. 1998 Clinical of pediatric nursing. London: Mosby Co; 1998. P.233-41.
9. Ronkin SH, Stalling K. Patient education issues principles practice. Philadelphia, Pa.: Lippincott-Raven; 1999. P.331-40.